

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА БІЗНЕСУ В ДОМБРОВІ ГУРНІЧІЙ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИКОЛИ ГОГОЛЯ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 1 (6)

Київ
КиМУ
2017

Друкується відповідно до рішення Вченої ради Київського міжнародного університету, протокол № 10 від 31 травня 2017 р.

П – 24 Педагогічна теорія і практика: Зб. наук. праць – К. : КиМУ, 2017. – Вип. 1 (6) – 537 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Артемова Любов Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Київського міжнародного університету.

Заступники головного редактора:

Бондаренко Юрій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання української літератури Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя.

Валанчик Марек – доктор наук, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Гурнічій, проректор з наукової частини.

Мартиненко Світлана Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології Київського міжнародного університету.

Відповідальний секретар: Кулакевич Тетяна Василівна, старший викладач кафедри психології та педагогіки КиМУ;

Члени редакційної колегії

Бондар Володимир Іванович – академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Воскобойнікова Галина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Київського міжнародного університету;

Ростанська Євгенія – доктор наук, керівник кафедри педагогіки, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Гурнічій;

Криловець Микола Григорович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Лукашова Ніна Іванівна – доктор педагог. наук, професор кафедри хімії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Орловська Малгожата – доктор наук, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Гурнічій.

ЗБІРНИК

ПЕДАГОГІЧНА

НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Випуск 1 (6) 2017

ЗМІСТ

CONTENTS

Артемова Л.В. - Освітня програма «Методологія та організація роботи над дисертацією для здобуття наукового ступеня доктора філософії» з галузі знань 01 – Освіта, спеціальності 015 – Професійна освіта, спеціалізація «Педагогіка вищої школи»	7	Artemova L. Educational program 'Methodology and organization of the work on the PhD degree thesis in the field of knowledge 01- Education, speciality 015 – Professional education, specialization "Pedagogics of higher school"
Артемова Л.В. - Дослідження в галузі дошкільного виховання в УРСР 60-80-ми роками ХХ століття	33	Artemova L. Research in the field of preschool education in the USSR in the 60-80 years of the 20th century
Беленька Г.В. - Студентські експрес - дослідження в контексті фахової підготовки	64	Belenka H. Students' express investigation in the context of professional training
Безручко О.В. - Невідомий експеримент української кінопедагогіки 30-х рр. ХХ ст.	83	Bezruchko O. Unknown experiment of Ukrainian cinemapedagogics of the XX century thirties.
Валчук О. - What develops social and cultural competence in students	99	Valchuk O. What develops social and cultural competence in students
Галота Н.М. - Специфіка відображення просторово-часових уявлень дітьми дошкільного віку в зображувальній діяльності	143	Holota N. Specificity of spatial and temporal representations display by preschool children in the pictorial activity
Довжук І. Ш., Довжук В.В., Ліпська О.О. - Методичні основи організації викладання спеціальних дисциплін магістерської підготовки провізорів у вищих навчальних закладах України	163	Dovzhuk N., Dovzhuk V., Lipska O. Methodological bases of organizing the teaching of master's degree major disciplines for pharmacists in higher educational establishments in Ukraine
Карнаухова А.В. - Модель внутрішньосімейних стосунків в українській казці	181	Karnaukhova A. A model of family relations in Ukrainian fairytale

Кублій Л.І. - Базова мова при вивченні студентами алгоритмізації і програмування	199	Kublii L. The basic language in studying alorythmisation and programming by students
Кійко Т.Б., Мінеяк А.О. - Психолого - педагогічні засади організації удосконалення викладання медико-біологічних дисциплін у вищих навчальних закладах	218	Kiiko T., Minenok A. Psychological and pedagogical bases of organizing the improvement of medical and biological disciplines teaching in higher educational establishments
Клос Л.Є. - Підготовка майбутніх соціальних працівників до здоров'єзбережувальної діяльності: методичні аспекти	233	Klos L. Preparation of social workers for health keeping activity: methodological aspects
Кузьмич О.А. - Методика діагностування вихованості мовленнєвого етикету в молодших школярів та сучасної практики його виховання в дітей в умовах сім'ї і школи	278	Kuzmych O. Methodology of diagnosing the pupils' elementary grades speech etiquette and modern practice of its development in the family and school
Кривоносова О.В. - Педагогічні умови розвитку вокального слуху молодших школярів на уроках музичного мистецтва	311	Kryvonosova O. Pedagogical conditions of vocal ear development of primary pupils during the music lessons
Мельник С.В., Воскобойніков С.О. - Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців із захисту інформації у кіберпросторі в Сполучених Штатах Америки	328	Melnyk S. Voskoboinikov S. Peculiarities of professional training of specialists in the US cyberspace information protection
Мажець Б.В. - Новаторські тенденції в дошкільній педагогіці	346	Mazhets B. Innovative tendencies in pre-school pedagogics
Melnyk N. - Preschool teachers' profesional training in Great Britain	368	Melnyk N. Preschool teachers' profesional training in Great Britain
Новоселецька І.Є. - Актуальність розвитку художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя в початкових мистецьких навчальних закладах	392	Novoseletska I. The topicality of artistic creative skills development of 5 year children in primary artistic educational establishments
Паламар С.П. - Особливості роботи над епітетами як виразниками образності мовлення на уроках читання в початковій школі	408	Palamar S. Peculiarities of investigating epithets as expressive means of the language imagery during reading classes in the primary school

Рудик А.В., Воскобойнікова Г.Л. - Упровадження інноваційних технологій у проєкті магістерської підготовки в системі університетської освіти	427	Rudyk A., Voskoboinikova H. Implementation of innovative technologies in the process of master's training in the system of Ukrainian university education
Совгіра С.В. - Методологічний фундамент формування уявлень про екологічну культуру та екологічну компетентність майбутніх учителів	444	Sovhira S. Methodological foundation of forming ideas of the ecological culture and competence of young teachers
Самойлов О.Ф., Панарін І.А. - Синергетичний підхід у викладанні курсу «Міжнародні системи та глобальний розвиток» в аспекті професійної підготовки фахівців з міжнародних відносин	474	Samoilov O., Panarin I. Synergistic approach in teaching the course of 'International systems and global development' in the aspect of professional training of international relations specialists
Чебанова О.Є. - Дидактичні методи викладання курсу «Теорія та історія світового театру» для студентів спеціальності «сценічне мистецтво» в аспекті професійного виховання майбутніх акторів	498	Chebanova O. Didactic methods of teaching the course 'Theory and history of the world theatre' for the students of 'acting technique' speciality in the aspect of professional training of young actors
Шинкаренко Л.І. - Відкрита освіта – важливий напрям розвитку освіти дорослих	521	Shynkarenko L. Transparent education – an important sphere of adults' education development

УДК 378:37.091.212
EL 378:37.091.212

Ганна Володимирівна БЕЛЕНЬКА

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти
«Київський університет імені Бориса
Грінченка»

e-mail: h.bielienka@kubg.edu.ua

СТУДЕНТСЬКІ ЕКСПРЕС-ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті представлено результати організації освітньої взаємодії викладачів і студентів вищого педагогічного навчального закладу на засадах наукового дослідження. Підкреслюється думка, що сучасна вища школа впевнено набуває статусу школи мислення, а не школи пам'яті, а наукова діяльність суб'єктів освітнього процесу в ній – вектора формування професійної компетентності. Автор наголошує на тому, що студентські експрес-дослідження є першим і необхідним кроком залучення студентів до наукової діяльності. Метою цих досліджень є мотивація пізнавальної діяльності студентів і підготовка їх до самостійного наукового пошуку. Швидкість проведення й отримання результатів сприяють включенню майбутніх фахівців у професійну діяльність, спонукають до дослідницької діяльності.

Ключові слова: педагогічний інститут, фахова підготовка, студенти першого курсу, експрес-дослідження, наукова робота.

© БЕЛЕНЬКА Г.В., 2017

Вступ. В умовах надстрімкого розвитку суспільства питання підготовки до професійної діяльності майбутніх фахівців набуває все більшої актуальності. Це пояснюється насамперед вимогами соціуму до рівня освіченості й конкурентноздатності молодих фахівців, а також запитами студентської молоді до якості вищої освіти. Мотивовану до навчання молодь не задовольняють традиційні форми організації навчання – лекції, семінарські та практичні заняття. Більшість студентів нині поєднують навчання і роботу за профілем кваліфікації, яку здобувають. Лекція для них перестала бути єдиним джерелом отримання фахової інформації. Інтернет-ресурси, психолого-педагогічна література, досвід практичної діяльності забезпечують студентам можливість здобуття необхідних знань у зручному форматі й часовому вимірі, тому лекційні заняття вони часто пропускають, на традиційних семінарських заняттях не виявляють активності, а реферати “скачують” з Інтернету.

Вища школа шукає нові, сучасні, методи й форми організації навчання студентів. Одним зі шляхів перебудови освітнього процесу в сучасних університетах є навчання, побудоване на дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлювались у працях А. Алексюка, Л. Артемової, В. Кременя, В. Кузя, В. Кушніра, О. Мороза, І. Підласого, О. Пехоти, В. Радула, О. Савченко, Р. Скульського, І. Смолюка, М. Ярмаченка та інших. Щодо особистісного й

професійного розвитку майбутнього педагога в умовах університетської освіти, то його процес і механізми описано в роботах Ю. Бабанського, С. Гончаренко, О. Дубасенюка, Н. Кічук, М. Лещенка, С. Мартиненко, І. Підласого, С. Сисоевої, Л. Хоружої, В. Юрченка та інших. Сучасним тенденціям розвитку змісту дошкільної освіти та підготовці фахівців цієї галузі присвячені праці Г. Беленької, А. Богуш, С. Вітвицької, І. Дичківської, Н. Казакової, Є. Карпової, Л. Козак, О. Кучерявого, Н. Лисенко, Л. Машкіної, Т. Поніманської.

Зокрема, у працях Л. Артемової, Г. Беленької, С. Сисоевої [1, 2, 3, 4] наголошується на необхідності побудови освітнього процесу у вищій школі на засадах співпраці викладача і студентів над з'ясування проблемних питань навчання й виховання дітей і молоді. Ця співпраця передбачає не лише міркування й дискусії, а й спільну постановку і з'ясування проблемних питань засобами наукового дослідження. Автори єдині в думці, що сучасна вища школа впевнено набуває статусу школи мислення, а не школи пам'яті, і наукова діяльність суб'єктів освітнього процесу в ній – вектора формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Проте питання побудови освітнього процесу в університетах на засадах дослідження і підготовка студентів до його здійснення ще потребують конкретизації й алгоритмізації.

Мета статті полягає у висвітленні підходу до організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах на засадах наукового дослідження студентів і викладачів, що стає основою опанування майбутніми фахівцями кожної з фахових методик.

Завдання:

– презентувати досвід проведення студентами спеціальності “Дошкільна освіта” експрес-досліджень у межах вивчення фахових методик.

Наукова новизна. Обґрунтовано доцільність використання експрес-досліджень фахового спрямування у роботі зі студентами першого курсу спеціальності “Дошкільна освіта”. Представлено тематику досліджень, що може бути використана в контексті вивчення студентами таких фахових дисциплін, як вступ до спеціальності, дошкільна педагогіка, методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку та інших.

Виклад основного матеріалу. Результати тривалих спостережень освітнього процесу у вищому педагогічному закладі та спілкування зі студентами як в аудиторіях університету, так і поза їх межами, дозволяють констатувати: особливістю сучасного студентства є спрямованість на практичну діяльність. Тобто у студентів домінує прагматизм у підході до отримуваної під час освітнього процесу інформації. Оскільки більшість сучасних студентів правомірно прагнуть досягти самостійності й незалежності від старшого покоління, якомога швидше розпочавши трудову діяльність, вони намагаються поєднувати навчання і роботу за фахом. У професійній діяльності молоді люди прагнуть до визнання і намагаються довести власну фахову компетентність. Навчання для них – можливість отримати необхідну професійно значущу інформацію та оволодіти практичними навичками, що забезпечують успішність виконання професійних обов’язків. Тому навчальний матеріал студенти сприймають крізь призму трьох основних питань: Що це таке?, Для чого мені це потрібно?, Чи буде ця інформація мені корисною у професійній діяльності?

Дослідження, проведене в Київському університеті імені Бориса Грінченка, показало, що на першу лекцію з кожного навчального предмета приходять від 93 до 100% студентів. Надалі цей показник починає змінюватись.

Якщо отримуваний теоретичний матеріал є практикоорієнтованим і студенти розуміють для чого він їм необхідний зараз і як його можна використати в майбутній професійній діяльності, присутність на наступних лекційних заняттях не зменшується. Якщо ж викладач не може цього показати, інтерес студентів до навчальної дисципліни стрімко падає.

Насамперед показати значущість теоретичної інформації викладач може на матеріалі власного наукового дослідження, яке він здійснював раніше чи здійснює зараз у контексті дисципліни, що вивчається. Цікавий варіант – запропонувати студентам порівняти результати (часткові фрагменти), отримані викладачем під час власного дослідження, з даними інших вітчизняних та/чи зарубіжних досліджень, або з результатами експрес-досліджень, здійснених самими студентами. Для студентів, які опановують педагогічну професію, такі дослідження є надзвичайно цікавими. Вони дозволяють, по-перше, оволодіти ретроспективним методом дослідження, по-друге – побачити як змінюються діти відповідно до змін соціуму (їхні інтереси, уподобання, ідеали, цінності, ігри, мотивація до діяльності, ставлення до об'єктів навколишньої дійсності, суспільних подій і явищ), а відповідно й отримані під час досліджень результати; по-третє – використати на практиці діагностичні методики і, як результат, оволодіти певними професійними вміннями та усвідомити значущість теоретичного матеріалу для успішної навчальної й професійної діяльності.

Наукове дослідження – процес вироблення нових наукових знань, що характеризується об'єктивністю, достовірністю, відтворюваністю, точністю, доказовістю і певним ступенем новизни. В університетах – це один з видів навчальної діяльності студентів, що в умовах сучасного освітнього процесу набуває ознак домінуючого.

Навчальні науково-дослідницькі завдання включені до змісту кожної з навчальних програм і передбачають виконання їх усіма студентами.

Раніше, традиційно, до наукового дослідження студентів залучали через роботу в наукових гуртках, написання курсових, дипломних, магістерських робіт. Процес виконання наукової роботи був пролонгованим у часі, а результати фіксовані на заключному етапі. Інший підхід використовується в навчанні, заснованому на дослідженні.

Студентів, за такої побудови освітнього процесу, з першого курсу занурюють у педагогічну практику. Практика дає їм “живу” інформацію, поштовх до роздумів, висвітлює професійні проблеми, що вимагають розв’язання. Водночас вона мотивує звернення студентів до теорії, у розпорядженні якої є напрацьований комплекс понять, категорій, методів, практичних рекомендацій. Одним із завдань першої, навчальної психолого-педагогічної практики студентів спеціальності “Дошкільне виховання”, яка проходить у другому навчальному семестрі, є формування низки фахових умінь: комунікативних: спілкування з дітьми, батьками, педагогами навчального закладу; організаційних: організовувати процес спостереження за дітьми, здійснювати самоспостереження, моделювати індивідуальну траєкторію розвитку дитини, здійснювати взаємодію з батьками вихованців; дослідницьких: уміння доцільно використовувати методи педагогічного дослідження та аналізувати отриману інформацію.

Метод дослідження є способом отримання нового знання, безпосереднім інструментарієм, за допомогою якого воно здійснюється. Експрес-дослідження – метод, завдяки якому результати можуть бути отримані дуже швидко, що найбільше цікавить студентську молодь.

Насамперед студентів знайомлять з методами експрес-діагностики, використовуючи які вони можуть швидко зібрати необхідну їм інформацію. Експрес діагностика – [від англ. *express* — терміновий та грец. *diagnosticos* — здатний розпізнавати] — метод аналізу, що дає можливість вивчення об'єкта, суб'єкта чи явища в найкоротший термін.

Для педагогічних експрес-досліджень студентам пропонують використовувати методи емпіричного дослідження: спостереження, опитування (бесіди, інтерв'ю, анкетування), тестування, вивчення продуктів діяльності дітей (малюнків, ігор, результатів праці, творчих розповідей тощо). Викладачі формують у майбутніх педагогів розуміння того, що наукове пізнання розпочинається з визначення проблеми, мети дослідження та накопичення (збору) фактів, які в подальшому аналізуються і використовуються для моделювання освітнього процесу.

На першому курсі навчання студентів спеціальності “Дошкільна освіта” у Київському університеті імені Бориса Грінченка така діяльність розпочинається і виконується студентами у формі індивідуальних навчально-дослідних завдань, об'єднаних спільною темою в контексті вивчення курсу “Вступ до спеціальності”. Наприклад, з метою включення студентів у професійну діяльність і формування фахової мотивації навчання, як навчальне завдання, їм ставиться практичне завдання: поспілкуватися зі знайомою дитиною дошкільного віку (з кола рідних чи просто знайомих людей), спробувати самостійно встановити контакт з нею, поставити низку запитань, записати відповіді. На наступному практичному занятті в університетській аудиторії отримані результати порівнюються й узагальнюються, а студенти методом мозкового штурму спільно доходять висновків. Тему

першого студентського експрес-дослідження, як і питання до дітей, визначає і пропонує викладач. Наприклад, розглядаючи тему “Професіограма вихователя”, ми пропонували студентам поцікавитися думкою дітей про те, якого вихователя вони хотіли б мати в дошкільному закладі. Пропонували поставити дітям такі запитання: Хороший вихователь – він який? Як ставиться до дітей? Що має вміти робити? Про що з ним хотілося б поговорити?

Опитати кожному студенту необхідно було п’ять дітей. Але якщо студентська група налічує 30 осіб, то загальна кількість дітей, що стали респондентами, сягає 150. Відповідно, якщо академічних груп на потоці дві-три, кількість опитаних дітей збільшується в два-три рази. На такій вибірці вже можна встановлювати певні тенденції й закономірності, робити висновки й коригувати вимоги до майбутніх фахівців. Так, наприклад, проаналізувавши відповіді дітей на поставлені запитання, студенти дізналися, що хороший вихователь не просто той, хто доглядає їх за відсутності батьків, а людина, з якою можна бігати і гратися, яка завжди відповість на запитання, навчить хлопчиків основам бойових мистецтв, дасть погратися в ігри на своєму смартфоні, ніколи не буде робити “сердате обличчя”. А ще хороший вихователь, за словами дітей, має бути смішним, ласкавим і щасливим. Відповіді дітей змусили студентів подумки повернутись у своє дитинство, пригадати свого вихователя в дошкільному закладі, замислитись і провести самоаналіз свого бачення ідеального образу педагога.

Інше індивідуальне навчально-дослідне завдання, яке ми пропонували студентам, – упродовж декількох днів поспостерігати на найближчому ігровому майданчику за іграми дітей дошкільного віку: визначити, у які ігри найчастіше грають діти, яке місце в ігровій діяльності

посідають сюжетно-рольові ігри, що покладено в основу ігрового сюжету (події навколишнього життя, літературний чи телевізійний сюжет тощо). На практичному занятті отримані результати підлягали обробці: ранжуванню, систематизації, обрахункам, узагальненню. Таким чином у студентів, на основі самостійно отриманої й узагальненої інформації, формувалося ставлення до провідного виду діяльності дошкільнят – гри і власного навчання як базисної платформи для набуття фахових компетентностей з керівництва грою дітей. Вони переконались, що ігрова діяльність сучасних дітей зміщена в площину віртуальної реальності, сюжетно-рольові ігри дітей короткотривалі (3–15 хвилин) і фрагментарні, в основу ігрового сюжету впадає 80% ігор покладені сюжети з телеекрана чи комп'ютерних ігор. Це дало привід замислитися над тим, чому діти перестали відтворювати в іграх життя дорослих, зокрема їхньою професійну діяльність, чому немає сюжетів з літературних творів, чому головні ролі не відображають людей, а лише людиноподібних монстрів – черепашка-ніндзя, тачки, людина-Павук, роботи, зомбі та інші.

Надалі, розглядаючи вікові особливості дітей дошкільного віку і вплив ігрової діяльності на їхній розвиток, ми апелювали до інформації, що була зібрана й узагальнена студентами. Порівнювали її з даними, отриманими завдяки використанню студентами методу ретроспекції – уявного вибудовування в певний часовий ряд минулих подій життя. Студентам пропонувалося поглянути у своє минуле із сучасності, пригадати, у які ігри грали вони, як довго могла тривати гра, що складало її зміст, звідки бралися сюжети. Спільно аналізувалися можливі причини таких суттєвих відмінностей між іграми дітей, яких розділяє всього одне покоління. На піку

обговорення виникло питання: у які ігри грали батьки і представники старшого покоління? Це спонукало до подальшого розгортання процесу вивчення проблеми зміни ігрової діяльності в часовому вимірі, розробки анкет для дорослих, міркування над формулюванням питань тощо. У результаті побудови навчальних занять на матеріалі студентських досліджень, вони ставали “живими” й цікавішими для них. З’явився інтерес до наукової літератури з питань історії виникнення та розвитку ігрової діяльності.

Варіанти завдань для студентів були різноманітними: на основі самостійних спостережень і бесід з учителями початкової школи зібрати інформацію про особливості адаптації дітей, які відвідували, і тих, хто не відвідував дошкільний навчальний заклад до навчання в школі, описати їхню поведінку; на основі бесід з дітьми визначити розуміння ними таких абстрактних понять, як “цінність”, “дружба”, “любов”, “щастя”, “Батьківщина” тощо. Оскільки відповіді дітей завжди цікаві й непередбачувані, їх збір, презентація й аналіз не залишали студентів байдужими, мотивували до подальших досліджень. Найбільшу зацікавленість викликало у студентів словотворення дітей – тобто їхнє вміння створювати нові слова на основі вражень від спостережень за об’єктами і явищами природи, подіями суспільного життя, давати назви невідомим предметам, вигадувати фантастичні образи. Перлини дитячої творчості занотовувались і презентувались. Так студенти дізнались, що восени буває не лише листопад, а й жоржинопад (з жоржин облетіли пелюстки), яблукопад, горіхопад і листокруж (коли листя кружляє). Салют, за висловлюванням дітей, буває великий – “дощиком з-під парасольки” і маленький – “салютинками” (поодинокими зірочками). У темряві можуть жити страшні “мряки”,

“кукусюндри” і “чорноморди”, а на сонячній галявині живуть “сонячні зайчики”, “сонячні ельфики” і “сонячні добрики”.

На нашу думку, зміст навчального матеріалу, у контекст якого вплетені дані невеликих студентських досліджень, є наближеним до практичної діяльності, яку студенти самостійно спостерігають і вивчають, а отже, і більш практикоорієнтованим, зрозумілим і цікавим. Факти й сюжети спостережень для аналізу нами зберігались і використовувались у наступному на заняттях з дошкільної педагогіки, фахових методик, вплітаючись у контекст теми, що вивчалась, а також на іспитах, для перевірки сформованості професійних умінь.

Уміння збирати, аналізувати й узагальнювати факти дозволяє студентам з перших кроків навчання у виші налаштуватися на активну дослідницьку діяльність у процесі опанування майбутнього фаху, робить навчальний процес цікавішим і практично орієнтованим. Це перший крок залучення студентів до науково-дослідницької роботи.

Наступний крок – ознайомлення з класичними і новітніми науковими дослідженнями у фаховій сфері, що підтверджують, пояснюють, інтерпретують, або й заперечують отримані студентами під час експрес-досліджень факти. Найкраще здійснюється така робота в невеликих групах на засіданні наукового гуртка чи проблемної групи. Як показує досвід роботи зі студентською аудиторією, найцікавішими для них виявляються дослідження, що були проведені їхніми викладачами і які можна детально обговорити, оперуючи фактичними матеріалами більше, ніж теоретичними положеннями. Це покладає обов’язок на кожного викладача вищої школи – займаючись викладанням, не виходити з поля самостійних наукових досліджень,

втілювати їх у навчальний процес і залучати до них студентів.

Ефективним засобом мотивації студентів до експрес-досліджень є долучення їх до наукового пошуку викладача. Це третій крок у просуванні на шляху навчально-дослідницької діяльності. Користуючись рекомендаціями викладача та запропонованими ним методиками, студенти долучаються до збору необхідної для дослідження інформації, фіксують та аналізують факти. Природна цікавість спонукає їх дізнатися: для чого проводиться дослідження? Чи проводив раніше хтось з науковців подібне дослідження в нашій країні, за кордоном? Де і з якою метою будуть використані його результати? Чи можна довіряти отриманим даним? Чим допомогти? Які методи дослідження використати?

Поступово, від курсу до курсу обсяг і складність набутих у процесі виконання наукової роботи знань, умінь, навичок зростає. У студентів з'являється бажання самостійно отримати відповіді на запитання, що виникають у процесі фахової підготовки. Для цього вони використовують метод дослідження, обговорюють план його проведення і результати на індивідуальних консультаціях з викладачем і в студентській аудиторії. Тобто роль помічника викладача-дослідника вони змінюють на роль дослідника. Невелика наукова робота на основі зібраних фактів і самостійних узагальнень на першому курсі; глибша – курсова з психології на другому; ще об'ємніша за обсягом і глибиною курсова з дошкільної педагогіки чи однієї з фахових методик – на третьому курсі і ґрунтовна кваліфікаційна робота на випускному курсі – ось шлях, який проходить кожен студент під час навчання.

Ми спостерігали, як, занурюючись у науково-дослідницьку діяльність, студенти в прискореному темпі оволодівають спеціальністю, досягають вищих результатів

у навчанні. Під час виконання практико-орієнтованих завдань розвивається їхнє творче мислення та індивідуальні здібності, формуються навички дослідницької діяльності і звичка застосовувати теоретичні знання у своїй практичній роботі.

Ми переконались, що навчання, побудоване на засадах наукового дослідження, відповідає інтересам і потребам сучасних студентів, забезпечує формування професійної мотивації навчання, сприяє розширенню теоретичного кругозору та наукової ерудиції майбутнього фахівця. Окрім того, сам процес навчання стає живішим та цікавішим і реалізує завдання випереджувальної підготовки майбутнього фахівця до динамічності професійної діяльності та необхідності постійного здійснення її на науковій основі.

Висновки. Експрес-дослідження є першим і необхідним кроком залучення студентів до наукової діяльності. Метою цих досліджень є мотивація пізнавальної діяльності студентів і введення з першого року навчання у дослідницьку діяльність, яка є складником роботи кожного педагога. Можливість безпосереднього контакту з дітьми, самостійного збору й аналізу фактів, співпраці з викладачем-науковцем задовольняють потребу студентів у пізнанні й самостійності водночас, готують до наступних самостійних досліджень. У своєму просуванні до ґрунтовного самостійного дослідження у форматі випускової кваліфікаційної роботи студенти проходять декілька етапів. Перший з них – експрес-дослідження в межах фахового предмета. Це може бути “Вступ до спеціальності”, “Дошкільна педагогіка”, “Методика розвитку мовлення дітей” тощо. Результатом його є накопичення й систематизація фактів. Уміння збирати, аналізувати й узагальнювати факти, порівнювати їх з даними інших дослідників і доходити висновків є основою

професійної діяльності педагога. На основі цих умінь надалі формуються такі необхідні для майбутньої професії вміння прогнозувати, моделювати й організовувати власну діяльність. Під час систематичних експрес-досліджень, що проводяться в межах кожної з фахових методик, у студентів розвивається увага, спостережливість, наполегливість, відповідальність, творчий підхід до здійснюваної роботи, критичне мислення та інші, необхідні для педагога якості. Опанувавши методами експрес-дослідження на перших курсах навчання, студенти з успіхом виконують складніші наукові роботи на старших курсах, у них формується стійкий інтерес до наукової діяльності.

Нині актуальним лишається питання розробки індивідуальних навчально-дослідних завдань для студентів у контексті змісту фахових методик, а також цікавих сучасних форм презентації отриманих даних. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в розробці міждисциплінарних навчально-дослідних завдань, створенні навчальних сайтів з елементами відео-презентацій для студентів, упровадженні нових форм проведення практичних занять – спільних для студентів різних курсів, які працюють над спільною науковою темою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Педагогіка і психологія вищої школи: інтерактивні технології в курсах навчальних дисциплін: навч.-метод. посібник. - К. : Кондор, 2008. - 271 с.
2. Беленька Г.В. Організація навчальної взаємодії викладача зі студентами першого курсу // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць; спецвипуск 4 / [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка]. - Слов'янськ : СДПУ, 2010. - Ч. 2. - 307 с. - С. 9-18.

3. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К. : Університет, 2011. – 320 с.
4. Дьяченко М.И. Психология высшей школы / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, С.Л. Кандыбович . – Минск: Харвест, 2006. – 416 с.
5. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки / [за заг. ред. О.Г. Мороза]. – К.: НПУ, 2006. – 206 с.
6. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми: компетентнісний підхід : кол. монографія / за заг. ред. Г.В. Беленької, О.А. Половіної. – Умань : ВГПЦ “Візаві”, 2015. – 208 с.
7. Слепкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.І. Слепкань. – К.: Вища школа, 2005. – 240 с.
8. Сисоєва С.О. Соколова І.В. Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова. – Маріуполь : МДУ, 2016. – 338 с.
9. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів / [авт. кол. : В.П. Андрущенко (кер.), М.І. Бойченко, О.Є. Гомілко та ін.] : НАПН України, Ін-т вищої освіти. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 319 с.
10. Формування базової професійної компетентності вихователів у процесі університетської освіти // Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика в умовах вищого навчального закладу : навч. посібник / під загальною редакцією професора С.О. Нікітчиної. – К. : Видавничий дім “Слово”, 2014. – 368 с. – С. 128–176.

Транслітераційний переклад використаних джерел

1. Artemova L.V. Pedagogika i psykholohiia vyshchoi shkoly: interaktyvni tekhnolohii v kursakh navchalnykh dystsyplin (Педагогіка і психологія вищої школи: інтерактивні технології in courses навчальних дисциплін): navch.-metod. posibnyk. - K.: Kondor, 2008. - 271 p.
2. G.V.Bjeljenka. Organizacija navchal'noi vzajemodii' vyklada cha zi studentamy pershogo kursu (Company traininginstructor interaction with students the first year) // Humanization of the educational process: scientific research journal. Special Issue 4 / [by ah.red. prof. V.I.Sypchenka]. - Slavic, SDPU, 2010 - Part 2. - 307 p. - C.9 - 18.
3. G.V.Bjeljenka. Formuvannja profesinoi competentnosti sychasnogo vyhovatelja doshkilnogo navchal'nogo zakladu(Formation of professional competence of the modern kindergarten teacher: monograph / Ganna Bielienka. - K. University, 2011. - 320 p.)
4. Diachenko M.Y. Psykholohiya vysshei shkoly (Psychology of the Higher School) / M.Y. Diachenko, L.A. Kandybovych, S.L. Kandybovych. - Mynsk: Kharvest, 2006. - 416 s.
5. Moroz O.H. Vykladach vyshchoi shkoly: psykholoho-pedahohichni osnovy pidhotovky (High school teacher, psycho-pedagogical bases of preparation) / [za zah. red. O.H. Moroza]. - K.: NPU, 2006. - 206 p.
6. Pidgotovka majbutnih vyhovateliv do roboty z dit'my: kompetentnisnyj pidhid (Preparation of the future teachers to work with children: competence approach): coull. Monograph / Society. Ed. H.V.Byelyenkoyi, O.A.Polovinoyi. - Uman: CUP "Vis", 2015. - 208 p.
7. Sliepkhan Z.I. Naukovi zasady pedahohichnoho protsesu u vyshchii shkoli (Scientific principles of educational process in higher education institutions) / Z.I. Sliepkhan. - K.: Vyshcha shkola, 2005. - 240 p.

8. Sysojeva S.O., Sokolova I.V. Teoriia i praktyka vyshhoi osvity (theory and practice of higher education: teach. manual) : S.O.Sysojeva, I.V.Sokolova. - Mariupol, Moscow State University, 2016. - 338 p.

9. Filosofiia i metodologija rozvytku vyshhoi osvity Ukrainy v konteksti jevointegracijnyh procesiv (Philosophy and Methodology of Higher Education of Ukraine in the context of European integration processes) / auth. col .: V.P.Andruschenko (Head.) M.I.Boychenko, EE Shin and others. ; NAPS Ukraine, Institute of Higher Education. - Kyiv: Teacher opinion, 2011. - 319 p.

10. Formuvannja bazovoi profesijnoi kompetentnosti vyhovateliv u procesi universytets'koi osvity (Formation of basic professional competence of teachers in the university education) / Actual problems of pre-school education: theory and practice in terms of higher education. Teach. manual / edited by Professor S.O.Nikitchynoyi. - K .: Publishing House "Word", 2014. - 368. - P. 128 – 176.

Hanna BELENKA

Doctor of pedagogical sciences, professor, head of the preschool education department
«Kyiv Borys Hrinchenko University»

STUDENTS' EXPRESS INVESTIGATIONS IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL TRAINING.

e-mail: h.bielenka@kubg.edu.ua

***ABSTRACT.** The article is devoted to the results of the organization of educational interaction between teachers and students of a higher pedagogical educational institution on the*

basis of the scientific research. A modern higher school acquires the status of the school of thought rather than memory and the scientific activity of its educational process actors becomes a vector of forming the professional competence. The author emphasizes that students' express investigations is the first and essential step in attracting them to scientific activity. The purpose of these investigations is to develop the motivation for students' cognitive activity and prepare them to launch an independent scientific research. The tempo of making research and obtaining results contributes to including young specialists into the professional activity, encourages their research work.

Key words: *pedagogical institute, vocational training, first year students, express research, scientific work.*

Анна Владимировна БЕЛЕНЬКАЯ

доктор педагогических наук, профессор, заведующий
кафедрой дошкольного образования
«Киевский университет имени Бориса Гринченко»

e-mail: h.bielenka@kubg.edu.ua

СТУДЕНЧЕСКИЕ ЭКСПРЕСС-ИССЛЕДОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация. В статье представлены результаты организации образовательного взаимодействия преподавателей и студентов высшего педагогического учебного заведения на основе научного исследования. Подчеркивается мысль, что современная высшая школа уверенно приобретает статус школы мышления, а не школы памяти, а научная деятельность субъектов образовательного процесса в ней – вектора формирования

профессиональной компетентности. Автор отмечает, что студенческие экспресс-исследования – первый и необходимый шаг привлечения студентов к научной деятельности. Целью этих исследований является мотивация познавательной деятельности студентов и подготовка их к самостоятельному научному поиску. Быстрота проведения и получения результатов способствует включению будущих специалистов в профессиональную деятельность, побуждает к исследованиям.

Ключевые слова: педагогический институт, профессиональная подготовка, студенты первого курса, экспресс-исследования, научная работа.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Збірник наукових праць

Матеріали подані мовою оригіналу та англійською мовою

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економічно-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Наукові редактори: Л.В. Артемова, Ю.І. Бондаренко, М.

Баланчик

Редактор Р.В. Піскова

Коректор В.І. Дубницька

Макетування В.І. Дубницька

Підписано до друку 08.06.2017 Формат 60х84/18

Папір офс. Гарнітура «Times New Roman». Друк офс.

Ум. друк. арк. 12 обл. - вид. арк. 10

Тираж 300 прим. Зам. № 455

Видавництво «Київський міжнародний університет»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до

державного реєстру видавців, виготівників і

розповсюджувачів видавничої продукції

ДК №5327 від 10.04.2017 р.

03179 Україна, м. Київ, вул. Львівська, 49

Тел. (044) 424-90-20 факс (044) 594-03-01

Видруковано в друкарні Київського міжнародного
університету.

03179 Україна, м. Київ, вул. Львівська, 49